

Virtueel Platform

Ronde Tafelgesprek kunstonderwijs en nieuwe media

Gerrit Rietveld Academie, Amsterdam, 6 april 2000

Virtueel Platform
Ronde Tafelgesprek kunstonderwijs en nieuwe media
Gerrit Rietveld Academie, Amsterdam, 6 april 2000

Programma

1. Voorstelronde.
2. Inleiding over het Virtueel Platform en reden van bijeenkomst.
3. Korte verhandeling Jules van de Vijver van Academie St. Joost over de huidige ontwikkelingen rond ICT en de digitale mediacultuur in het kunstonderwijs.
4. Uitwisseling van ervaringen en discussie over knelpunten op het gebied van kunstonderwijs en nieuwe media.

Het Virtueel Platform (Cathy Brickwood)

Het Virtueel Platform is een netwerk van negen culturele instellingen die werkzaam zijn op het gebied van nieuwe media. Het Platform heeft een makelaarsfunctie en probeert de culturele sector met andere sectoren en onderling met elkaar in contact te brengen. Het VP organiseert vergaderingen, brainstormsessies, ronde tafelgesprekken en innovation exchange workshops, met als doel om overleg en samenwerking tussen kunst disciplines onderling en tussen kunst en andere sectoren te stimuleren. Ook brengt het VP advies uit aan het Ministerie van OC&W over cultuurbeleid. Het VP is verantwoordelijk voor meerdere publicaties, zoals onder meer het boek *New Media Culture in Europe*. Dit boek bevat tevens een sectie over onderwijs. Naast bovenstaande functies heeft het VP ook een publieksfunctie; Op 7 april wordt Dutch Design Day gehouden, een dag waarop Nederlandse interaction-, visual-, information- en industrial designers op diverse locaties in Amsterdam hun laatste werk op het gebied van Human Computer Interaction laten zien. Op 12 en 13 november organiseert het VP de E-culture fair. Een beurs waarop 50 vernieuwende in ontwikkeling zijnde projecten op het gebied van nieuwe media te zien zullen zijn.

ICT, digitale mediacultuur en het kunstonderwijs (Jules van de Vijver)

Zie Bijlage 1

Deze tekst is een nader uitgewerkte en aangepaste versie van de inleiding over digitale mediacultuur en het kunstvakonderwijs, gegeven tijdens het symposium 'Digitale Media / Kunsten, 'De nieuwe arena van de technologische cultuur', Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten, Den Haag, donderdag 30 maart 2000)

In deze tekst komen de volgende punten aan de orde:

- belangstelling van de overheid voor nieuwe digitale mediacultuur
- nieuwe netwerkeconomie
- transformatie van kunstonderwijs
- heroverweging van de inhoud en vormen van het onderwijsproces
- Communicatie-infrastructuur en het pilotproject 'Incunabel'

Discussiepunten

Infrastructuur en tools - iedere student een laptop?

Het plan Incunabel waarin Van de Vijver voorstelt studenten binnen het kunstonderwijs een eigen laptop te geven, roept vragen op onder de aanwezigen. Men vraagt zich met name af of het plan financieel haalbaar is, academies hebben immers slechts een beperkte pot met geld. Van de Vijver antwoordt extra subsidie te verwachten voor dit plan. Bovendien kan het geld dat normaliter besteedt zou worden aan een computerlokaal, in laptops gestoken worden. Met andere woorden: er ontstaat een heroverweging van de communicatie en informatie infrastructuur.

De resterende kosten zullen moeten worden betaald door de leverancier en ook de student zelf zal worden verzocht in de kosten bij te dragen. In het laatste geval valt te denken aan een maandelijkse bijdrage van 50 gulden.

Een andere vraag die rijst is of studenten wel behoefte hebben aan een laptop. Van de Vijver meent van wel. Onderzoek heeft uitgewezen dat veruit de meeste studenten er de voorkeur aan geven om opdrachten voor ontwerpvakken in hun eigen omgeving te maken. Laptops zouden hiervoor geschikt zijn. Toch kan niet zomaar worden overgegaan tot het aanschaffen van laptops. Er zal meer onderzoek gedaan moeten worden naar het financiële plaatje, de effecten voor het netwerk op academies en de omgang met machines door studenten. Meer bezwaren die er volgens de aanwezigen kleven aan het 'weggeven' van laptops aan studenten is dat studenten de laptop alleen zouden gebruiken voor spelletjes. Bovendien vraagt men zich af wie er verantwoordelijk is als studenten illegale kopieën van programma's op hun laptop gaan zetten. Ook rijst de vraag wat de levensduur van een laptop is. Het is maar de vraag of laptops wel vier jaar mee gaan, omdat ze kapot gaan of worden gestolen. En wat zijn de consequenties voor het netwerk?

Marc Schoneveld, student aan de Rietveldacademie is ook kritisch. Het idee achter het voorzien van studenten van een laptop is dat het de creatie, de informatieoverdracht en de communicatie zou verbeteren. Hij vraagt zich af hoe up-to-date zo'n laptop is en of deze dus wel geschikt is én blijft om te creëren. Informatieoverdracht kan volgens hem veel beter op een centrale plek in de school plaatsvinden en juist om te communiceren gaat hij naar school, dat wil hij niet via de computer.

Nog meer kritische noten vallen, Hans Timmermans meent dat 50% van zijn studenten zelf al een computer hebben en niet zo nodig een laptop hoeven. Albert-Jan Bloemendal denkt dat de techniek verder is dan de studenten en er nog een omslag onder hen nodig is.

Nieuwe inhoud, nieuwe studenten, nieuwe docenten

Van de Vijver meent dat datgene wat men doet binnen het kunstonderwijs niets met tools heeft te maken en er dus geen duidelijke gevolgen voor het kunstonderwijs zullen zijn, als er meer wordt geïnvesteerd in nieuwe media.

Het totale kunstonderwijs moet zich gaan verhouden naar de veranderende maatschappij. Er is een herbezinning op onderwijs nodig. Dat is tot nog toe te weinig gedaan.

Evers ziet een nieuw type student ontstaan, de zogenaamde vernieuwer. Er is een grote variëteit onder studenten wat kennis over nieuwe media betreft. Er moeten mogelijkheden zijn om de transformatie van het ene type student naar het andere type student mogelijk te maken. Evers meent dat het zaak is om alle typen studenten te bedienen en te voorkomen één type student binnen je instelling te hebben.

André Dragu van de Filmacademie ziet langzaam een digitale werkvloer ontstaan. Hij maakt zich zorgen over het feit dat je als docent op een gegeven moment je vinger niet meer achter het maakproces kan krijgen. Zodra het proces loopt, loopt het en valt het op geen enkele manier meer te begeleiden. Een terugkoppelingsproces waarbij je als docent feedback kunt geven op wat er geschoten is, is volgens hem onontbeerlijk. Hij is van mening dat alle ICT projecten binnen het kunstonderwijs kapot gaan omdat docenten voelen dat ze feedback opgedrongen krijgen terwijl ze eigenlijk willen kalibreren.

Nieuwe uitdrukkingstechnieken

Dragu meent verder dat de nieuwe media met zich meebrengen dat we eigenlijk veel preciezer moeten weten wat de taal van een gebaar en een emotie is. Het proces is namelijk zo getechnologiseerd dat zonder die kennis van gebaren en emoties ze niet op een digitale manier kunnen worden overgebracht. In tegenstelling tot wat gedacht wordt, is er dus juist een

toename van gevoeligheid waar te nemen, aldus Dragu. De analoge kant van uitdrukken moet digitaal in stukjes gehakt worden en gereconstrueerd. Hiervoor is een nieuw soort technéut nodig die kan programmeren en scripts kan schrijven. Hoewel deze technéuten deels bij Lost Boys gevonden kunnen worden, is er nog steeds een tekort aan mensen op dit gebied. Er zou een stagebeleid moeten komen waarin studenten een game-achtige specialisatie krijgen. Specialisatie, want een student hoeft niet alles te kunnen. Wat docenten zich niet moeten laten gebeuren is dat ze steeds vanuit een ander belang reageren op het werk en dat ze veel hygiënischer worden uit welk belang ze reageren. Soms is het sociaal, soms is het kennis, soms is het cognitie, soms is het gedrag, soms is het vaardigheid. En docenten zouden zelf die context, omdat die niet meer intuïtief wordt overgedragen, veel beter moeten organiseren, meent Dragu.

Meer dan software

Ton Crone van het NIAF herkent veel in Dragu's verhaal over het componeren van bewegingen middels software. Bij het NIAF gaat het veelal om de beheersing van software. Het NIAF heeft de ervaring dat mensen die van de academies komen, en die nog maar weinig op de computer hebben gewerkt, zich gelijk storten op de software. De mensen die naast de academie in hun vrije tijd met software bezig zijn geweest, blijken echter veelal te kiezen voor modeltekenen. Deze laatste groep wil dus terug naar het principe. Hoe was de beweging eigenlijk? Daarom geeft het NIAF inmiddels ook workshops bewegingsexpressie.

Ter sprake komt dat bestaande software veelal niet toereikend blijkt te zijn voor animatiefilmers, zoals het geval was in de film *Stuart Little*. Het misje dat in deze film de hoofdrol speelt draagt kleren. Na vier maanden werk van een technéut konden de vouwen in de kleding met behulp van bestaande software nog steeds niet goed gereconstrueerd worden. Uiteindelijk moest er een kleermaker aan te pas komen om de klus te klaren. Het probleem dat hier aan ten grondslag ligt is volgens Timmermans het feit dat de huidige software gigantisch overschat wordt. Het is veel belangrijker om studenten ideeën bij te brengen dan om hen te leren om met gereedschap om te gaan. Elselaar denkt echter dat het tegenkomen van beperkingen in de software juist de creativiteit bij de studenten kan stimuleren. Van de Vijver is van mening dat de beperkingen van software kunnen worden opgelost door communicatie met derden. Mensen met een idee maken gebruik van communicatiemiddelen om anderen die mogelijk meer kennis van zaken hebben, kenbaar te maken dat ze een idee hebben maar het probleem niet kunnen oplossen. De praktijk wijst uit dat er voor sommige problemen op softwaregebied veelal wel een partij kan worden gevonden (soms aan de andere kant van de wereld) die kan helpen. Het idee van de assemblage van een breder netwerk werkt, volgens Van de Vijver. Software is een extra tool om wat uit te leggen, meent een van de aanwezigen, maar meer moet je er niet van verwachten. Je moet het van de kwaliteit van de docent hebben om er mee om te gaan.

Een nieuwe vraag wordt voorgelegd door de voorzitter: Hoe zit het met het geven van feedback als studenten met nieuwe media werken?

Bij de Rietveld Academie ligt dat anders dan bij de Filmacademie meent Margriet Kruyver. Bij het maken van een film zijn meerdere disciplines nodig. Bij de Rietveldacademie is het zo dat de student zijn werk in principe helemaal alleen maakt. Kruyver merkt in praktijk geen verschil in de bespreking van een schilderij of van een filmisch werk.

Dans en toneel

Bij de SNDO gaat de ontwikkeling van nieuwe media in het onderwijs langzaam en fragmentarisch. Wel zijn er enkele experimenten gedaan, ook op ruimtelijk gebied. Maar volgens Siebe is er altijd weer de vraag wat dansers en choreografen aan informatie meegeven moet worden om een dialoog te kunnen voeren met vormgevers en componisten. In het onderwijs worden er een aantal cursussen aan studenten aangeboden op het gebied van beeld en geluid. Er wordt studenten een bepaalde basisscholing meegegeven om technologisch inzicht te krijgen.

Contact met collega's is er weinig, alhoewel er wel twee jaar geleden door het AHK een rapport is geschreven over onderwijs. Daarin zijn ook aanbevelingen gedaan op algemeen en breed niveau. Op de afdeling waar Siebe werkt worden veel beslissingen vrij geïsoleerd genomen. Maar er wordt wel samengewerkt, zoals met STEIM en de Waag, aldus Siebe.

Op de Toneel academie in Maastricht is er nauwelijks ICT. Wel wordt er sinds twee jaar een discussie gevoerd over de vraag of de toneelacademie een museale opleiding zou moeten worden of dat de academie zich moet gaan verhouden tot de huidige kunstenpraktijk. Voor de laatste optie is gekozen. Drie punten brengt Henk Havens vervolgens aan de orde: ten eerste willen studenten technisch geschoold worden op de ambachtelijke manier waar die school voorstaat. Een tweede punt is het vaak moeizame werkcontact tussen de vele gastdocenten en studenten. En ten derde blijken de studenten vooral gericht te zijn op acteren en de theoretische component van de opleiding. De toneelacademie wil niet achter hypes aanlopen maar heeft besloten dat wat zij goed kan, moeten blijven doen. Vanuit deze optiek moet er aansluiting gevonden worden bij de huidige kunstenpraktijk. Studenten aan de toneelacademie kunnen inmiddels wel op de computer werken, maar zij komen niet naar de toneelacademie om het acteren te koppelen aan ICT. Dat zullen ze vanaf nu wel steeds vaker tegen komen. Een ander probleem is dat de naam van theatrale ambachtelijkheid lastig is bij het aanvragen van geld voor ICT innovatie. De combinatie van toneel en computers is voor velen moeilijk te begrijpen. Toch is de computer wel onmisbaar geworden op de Toneelacademie; er worden scripties en essays op geschreven, er kan worden gemonteerd en mondjesmaat gaan studenten ook met de camera's in de weer. Dat laatste heeft overigens te maken met het vastleggen van acteren, maar nog niet met het koppelen van autonome kunst aan technologie. Er wordt nu serieus nagedacht over een afstudeervariant theatraal performen.

Een item dat ook nog even ter sprake komt en een hot issue is, is het gebruiken van digitale acteurs. Tegenwoordig kunnen er bij wijze van spreken 20.000 films gemaakt worden van het materiaal dat tot stand is gekomen door een acteur 2 weken lang met een catsuit aan in de studio te laten spelen.

Hans Timmermans vertelt dat op de HKU een jaar of vijf geleden de compositieafdeling is gaan samenwerken met dansers en choreografen, wat geleid heeft tot interactieve dans. Het probleem waar men mee te maken kreeg was dat geprobeerd werd van een danser een instrumentalist te maken en andersom. Niet alleen bestaat er inmiddels dus een workshop compositie en choreografie, ook is de HKU bezig met interactief theater. Hierbij worden acteurs tijdens hun acteerprestaties geregistreerd door middel van een installatie waarin zij rond lopen.

Aanbevelingen

Hieronder volgt een lijst met aanbevelingen die tijdens het gesprek werden gedaan. Let wel: omdat deze punten slechts door enkelen onder de aanwezigen werden genoemd kunnen de meningen hierover verdeeld zijn.

1) tijd om te experimenteren+onderzoeken

Geld is hard nodig om de knelpunten binnen het kunstonderwijs op te lossen. Maar naast geld blijken ook andere zaken onontbeerlijk: Zo is er ook tijd nodig om te inventariseren wat er aan software is en om onderzoek te doen. Het inzicht in wat er aan software bestaat ontbreekt namelijk. Er moet meer ruimte komen voor onderzoek maar ook voor experiment. Scholen zijn dé aangewezen plek om te experimenteren, na het afstuderen krijgen studenten die ruimte veelal niet meer.

Meerdere personen onder de aanwezigen willen graag de vijfjarige opleiding terug. Maar niet iedereen blijkt het hier mee eens te zijn. Studenten moeten genoeg tijd krijgen om te rijpen, zich te ontwikkelen en te leren eigen keuzes te maken. Vier jaar is daarvoor erg kort. Niet iedereen deelt die mening. Er kan niet alleen op school geleerd worden, er zijn voldoende andere mogelijkheden om je kennis bij te spijkeren, wordt gezegd. Het leerproces houdt immers niet op als een student de school verlaat. Bovendien heeft de mogelijkheid om studenten de kans geven om fouten te maken niet zoveel met de studieduur te maken.

2) status van het kunstonderwijs

Het zou goed zijn als de staatssecretaris na zou gaan denken over wat de status van het kunstonderwijs is. Het zou niet langer een HBO opleiding moeten zijn, maar een universitaire opleiding, met dezelfde mogelijkheden. Ook de uitstraling van het kunstonderwijs is cruciaal.

3)Taalbeheersing

Taalbeheersing is een groot probleem in het kunstonderwijs. Het komt regelmatig voor dat studenten kunstonderwijs ondermaats presteren op het gebied van het schrijven van teksten. Veel studenten blijken bovendien dyslectisch. Creatief taalonderwijs is nodig. Op de Rietveldacademie is onlangs een nieuwe opleiding schrijven aangevraagd.

4) Docenten

Het zou veel docenten ontbreken aan charisma. Docenten blijken in de praktijk vaak niet capabel. Verontrustend, temeer daar studenten (uitvoerende kunsten) vaak voor een docent kiezen en niet voor een school. In de scheppende kunsten ligt dat wellicht anders. De status van docenten is belangrijk. Er wordt veel belang gehecht aan het feit dat docenten binnen de beroepspraktijk kunnen groeien. Maar de structuur in het kunstonderwijs laat dat niet toe. We zouden toe moeten naar Amerikaanse modellen. In Amerika krijgt iemand namelijk een volle aanstelling, maar kan de helft van de tijd besteden aan research, d.w.z. zijn eigen werk. Bovendien mag een docent daar iedere 6 jaar een sabbatical year nemen, wat minder minder burn-outs tot gevolg heeft. In Nederland zou het kunstonderwijs stabiel en aantrekkelijker moeten worden gemaakt. Als cultuur een meer economisch concurrerend element gaat worden, dan moeten meer mensen worden opgeleid om aan de vraag te voldoen. Verwacht wordt dat als de huidige kunstopleidingen het niet doen, andere opleidingen het wel overnemen, bijvoorbeeld Informatica opleidingen, op HBO, WO en wellicht in de toekomst ook op geprivatiseerd niveau. Het is dus zaak dat het kunstonderwijs op die tendens inspringt en niet blijft steken op het oude niveau.

5) Rol bedrijven

Ten slotte wordt nog opgemerkt dat er over moet worden nagedacht bedrijven in de toekomst te laten meebetalen aan het schoolgeld van de studenten, omdat veel studenten vroegtijdig door bedrijven van school worden geplukt. Het bedrijf heeft immers in minder dan een half jaar op de student een winst geboekt die ruimschoots de kosten van de vierjarige opleiding van de student zou kunnen dekken. Meer mensen opleiden is goed, maar dat extra geld dat daar voor nodig is zal ook vanuit de bedrijven moeten komen.

Marc Schoneveld, student aan de Rietveldacademie krijgt de indruk uit het bovenstaande verhaal dat een student eigendom is van de school. Terwijl hij meent dat de situatie zo is dat

als de opleiding niet aansluit op de wensen van de student de student zijn opleiding niet afmaakt en vertrekt. Studenten zijn mobiel en hebben eigen netwerk. Ze blijven zitten totdat er een beter alternatief is. Margriet Kruyver vraagt zich af of dat komt doordat de scholen achterlopen op de bedrijven. Zij kunnen veelal niet bieden wat bedrijven kunnen bieden, bijvoorbeeld op het gebied van apparatuur.

Slot

Uit het voorgaande mag blijken dat binnen het kunstonderwijs de nodige veranderingen in gang zijn gezet en nog op stapel staan. Een follow-up van deze bijeenkomst lijkt dus zinnig.

Website Virtueel Platform

Het VP is bezig met een website die naar verwachting eind mei klaar zal zijn. Op deze website staat een database waarop alle aanwezigen hun gegevens kunnen invullen. Ook kunnen de aanwezigen informatie aanleveren voor het metajournal dat ook onderdeel zal uitmaken van deze website. Wellicht dat er een aparte rubriek kunstonderwijs zal komen zodat het contact dat vandaag tot stand is gekomen kan worden voortgezet en de aanwezigen van elkaar's ontwikkelingen op de hoogte kunnen blijven.

Bijlage 1

ICT, digitale mediacultuur en het kunstonderwijs

Verkorte versie:

© Jules van de Vijver, Academie St.Joost, Hogeschool Brabant, 2000

“Tijmen van Grootheest heeft mij gevraagd hier vandaag iets te zeggen over hoe ik aankijk tegen de uitdagingen die huidige ontwikkelingen rond ICT en de digitale mediacultuur aan het kunstonderwijs stellen.

In februari vorig jaar organiseerde het Virtueel Platform een serie studiedagen voor de ambtelijke top van OC&W over de digitale mediacultuur en in dezelfde maand vond een besloten studiemiddag over digitale media en het kunstonderwijs op uitnodiging van de projectgroep van Stefijn van Heusden plaats.

Sindsdien heeft Michiel Schwarz voor Staatssecretaris van der Ploeg een bondige discussienota over de nieuwe digitale mediacultuur geschreven en komt dit onderwerp steeds meer in de belangstelling bij de overheid. Dit moge o.a. blijken uit de zeer druk bezochte discussiebijeenkomst van gisterenavond in de Balie, n.a.v. de indrukwekkende tweedelige De Nieuwe Wereld - reportage op de VPRO televisie ‘The end of TV as we know it’, gemaakt door Bruno Felix en Femke Wolting.

Er waren daar in de Balie, waar ook Rick v.d.Ploeg sprak, veel ambtenaren van de ministeries.

De rijdende trein vult zich met erop springende passagiers en hier en daar komen nieuwe treinen in beweging.

Eind 1998 nam ik na ruim tien jaar afscheid als directeur van Media-GN. In een korte speech zei ik toen dat datgene waar wij ons jarenlang als (betrekkelijke) pioniers mee hadden beziggehouden, normaal begon te worden. De commerciële exploitatie en doorbraak van multimediale communicatie- en informatienetwerken in de grote economie kwam op gang. Tot dan toe waren investeerders zeer terughoudend geweest. Er was soms wel veel hype, maar bijna altijd te weinig geld. Nu begonnen de kranten vol te staan over de nieuwe economie, het belang van content en de ontwikkeling van nieuwe diensten, enorme overnames, e-commerce en schaarste op de arbeidsmarkt. In een artikel in de NRC over de recente dotcom-top in Lissabon las ik dat er voor 2003 in Europa 1, 7 miljoen vacatures op ICT terrein verwacht worden en dat regeringsleiders nu mede om electorale redenen op de rijdende ICT-trein springen.

De uitspraak dat het aanzien van samenleving en economie in rap tempo verandert is inmiddels een gemeenplaats geworden; het gaat er nu om complexe en met elkaar samenhangende ontwikkelingen goed in te schatten en er mee om te gaan. Digitale mediatechnologie en de toepassingen daarvan zijn doorgedrongen tot de mainstream van onze samenleving; kunst en cultuur lijken te worden meegezogen. In de eerder genoemde DNW reportage was te horen dat theoretici en jonge bedrijven in de VS anticiperen op een nieuwe netwerkeconomie, waarin niet goederen en diensten, maar kennis en cultuur de centrale concurrerende elementen zijn.

Pionierende kunstenaars hebben vanuit verschillende posities bijdragen geleverd in de dageraad van de netwerksamenleving.

Die netwerksamenleving vormt nu op haar beurt een onontkoombaar milieu voor de maatschappelijke positionering en het functioneren van professionele kunstenaars en designers en per implicatie voor het kunstonderwijs.

Het kunstonderwijs staat daarom op de drempel van een transformatie.

Computer aided design, computer generated imaging en digitale informatie- en communicatie-technologie zijn in de afgelopen twintig jaar van de periferie naar het centrum van de kunst- en ontwerppraktijk verschoven.

In eerste instantie ging het om artistieke experimenten met nieuwe technologieën en de optionele uitbreiding van het gereedschap van de ontwerper. Vervolgens was dat nieuwe instrumentarium niet meer weg te denken en dienden nieuwe media en werkterreinen zich aan.

Nu bevinden wij ons in omstandigheden waarin het niet anders kan dan dat de kunstenaar en ontwerper zich in professioneel, esthetisch en ethisch opzicht bewust verhoudt tot de hen omringende netwerkmaatschappij en informatie- en communicatietechnologie.

Technologische, maatschappelijke en economische veranderingen bepalen niet alleen instrumentarium en media, produktie- en distributiefactoren, maar ook de collegiale- en relatienetwerken waarin men functioneert, de ontwikkeling van het vakgebied, het publiek, professionele kansen, artistieke onderwerpen en thema's.

Bij Media-GN waren wij 10 jaar lang deel van een minderheid die (op de grenzen van nieuwe technologieën en concepten) zich ontwikkelende toepassingen, nieuwe werkvormen en aandachtsgebieden in de kunst, cultuur en samenleving aftastte. Je vanuit het kunstonderwijs intensief hiermee bezig te houden was in die periode een keuze, geen noodzaak en vooral in het begin ook controversieel. Het hield in dat je durfde open te staan voor voortdurende technologische ontwikkeling en de implicaties daarvan. Wij zochten en exploiteerde nieuwe verbanden met de wetenschap én de commercie. We stelden ons interdisciplinair en eclectisch op. We maakten ons druk over 'technologische empowerment' van kansarmen en de toegang tot communicatienetwerken voor iedereen. We legden nieuwe verbanden tussen kunst en verbeelding, onderwijs, onderzoek, dienstverlening en maatschappelijke en commerciële vraag. We waren klein, relatief autonoom en konden snel bewegen. Ieder jaar was anders.

Er is nog steeds ruimte voor de onderwijs- en ontwikkelingsaanpak zoals wij die bij Media-GN kenden. Maar de condities zijn gewijzigd. Het is geen optie meer voor het kunstonderwijs zich alleen facilitair of door middel van speerpunt-activiteiten met ICT bezig te houden. Voor mij is mijn huidige werk bij Academie St.Joost zo boeiend omdat het kunstonderwijs integraal zal moeten inspelen op de nieuwe omstandigheden. Zo niet dan loopt het volgens mij het gevaar snel te marginaliseren.

Het gaat hierbij vooral om het ontwikkelen en realiseren van onderwijsinzichten en nieuwe concepten, het realiseren van functionele en inspirerende leeromgevingen, het uitdagen van studenten En docenten. Meer PC's in de lokalen, enkele nieuwe opleidingen; het is niet meer voldoende; studenten beschikken steeds meer over eigen faciliteiten en goede studenten zijn steeds beter in staat kennis en informatie zelf te vinden. Ze gaan al snel professionele relaties aan en grijpen de nieuwe professionele en economische kansen die de netwerkeconomie biedt. De vraag naar capabele creatieve jonge mensen groeit en veel studenten zijn reeds tijdens hun studie professioneel werkzaam en tonen de neiging hun formele studie niet af te maken als zij daarvoor reeds in een beroeps carrière kunnen stappen.

Ik geloof dat de sleutel voor een kansrijke benadering tot de voorliggende problematiek in de eerste plaats in een heroverweging van de inhoud en vormen van het onderwijsproces zelf te vinden is. Dat gebeurt reeds op vele plaatsen in het hoger onderwijs en komt nu ook langzaam maar zeker in het kunstonderwijs op gang.

M.i. zal dit in de praktijk betekenen:

- dat bestaande grenzen binnen de instellingen en naar buiten verder geslecht worden om het leren door onderzoeken, samenwerking en associatie in multidisciplinaire en veelvormige contexten te stimuleren,

- academies kunnen hiervoor de fysieke sociale uitvalsbasis bieden en internettechnologie de middelen,

- in deze optiek zijn instellingen voor kunstonderwijs fysieke En virtuele knooppunten voor kennisoverdracht door kennisontwikkeling, samenwerking en discours, vanwaaruit de student zijn of haar weg kan gaan vinden,

- de nadruk komt te liggen op de capaciteit te functioneren binnen netwerken en niet meer op de beslotenheid van een institutionele identiteit met haar hoogwaardige en persoonlijke, maar beperkte set kennisoverdrachtsrelaties,

- wat en dat je iets te bieden hebt binnen een breed netwerk van relaties wordt belangrijker; je identiteit als instelling en individu wordt vooral bepaald door wat je inbrengt,

- hiervoor is het o.a. van belang dat in het hart van het leerproces meer nadruk komt te liggen op open presentatie en communicatie, bijvoorbeeld door het documenteren en communiceren van processen en resultaten op intra- en internet,

- e.e.a. zal o.a. hogere eisen stellen aan de conceptuele vermogens en de taalvaardigheid van betrokkenen.

Op het gebied van voorzieningen verwacht ik dat het kunstonderwijs zich binnenkort zal gaan concentreren op de interne en externe communicatie-infrastructuur. Het zal niet lang meer duren dat het vanzelfsprekend is dat iedere student over een eigen veelzijdige mobiele computer beschikt, die overal ingeplugd kan worden en onderwijsparticipatie daardoor minder plaatsgebonden maakt.

Met de Rietveld Academie en de Academie in Den Bosch heeft Academie St.Joost (onder de titel 'Incunabel') een pilotproject geformuleerd. Dit project beoogt de realisatie van een bij de geschetste ontwikkelingen aansluitende leeromgeving, uitgaande van een herdefinitie van wenselijke onderwijspraktijken. Er zal worden gewerkt aan integrale oplossingen op het gebied van technische voorzieningen, onderwijsinhoud en onderwijsmethodiek en hiermee samenhangende organisatie- en beleidskwesties. Het is de bedoeling dat gaande het project, resultaten aan geïnteresseerde andere instellingen worden gecommuniceerd en ter beschikking worden gesteld.

Bijlage 2

Deelnemers

- Jules van de Vijver, Academie St. Joost, voormalig directeur Media GN
- Bert Schutter, Academie Minerva Groningen, coördinator media afdeling, initiële en tweede fase
- Albert-Jan Bloemendal, Design Academy Eindhoven, onderwijsmanager initiële fase
- Mike Quee, Willem De Kooning academie, afdelingshoofd multimedia
- Arthur Elsenaar, Media GN
- Hans Timmermans, Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, faculteit Kunst Media en Technologie, hoofd docent afdeling muziek
- André Dragu, Filmacademie Amsterdam, afdeling nieuwe media
- Marc Schoneveld, Rietveldacademie, student, voormalig informaticastudent
- Leo Capel, Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten, werkzaam op afdeling onderwijs en ontwikkeling
- Henk Havens, Toneelacademie, dramaturg en onderwijscoördinator, ICT pionier
- Hans Lasschuit, Hogeschool Maastricht, systeembeheerder bij kunstfaculteiten
- Ton Crone, Nederlands Instituut voor Animatiefilm
- Peter Godefrooij, faculteit beeldende kunsten Arnhem, directeur
- Wim van der Horst, Academie voor beeldende vorming Tilburg, onderdeel van de Hogeschool voor de kunsten in Tilburg, directeur, heeft achtergrond in ICT
- Anemoon Elzinga, Virtueel Platform, coördinator bureau VP
- Cathy Brickwood, Virtueel Platform, beleid en ontwikkeling
- Tijmen van Grootheest, Gerrit Rietveldacademie, directeur
- Peter Mertens, Gerrit Rietveldacademie, werkzaam bij het medialab
- Margriet Kruyver, Gerrit Rietveldacademie
- Lot Siebe, Stichting voor Nederlandse dansontwikkeling
- Frans Evers, Koninklijke Academie/ Conservatorium Den Haag